

Slutrapport om extra tilldelade medel för långvarigt biståndsberoende barnfamiljer i Värmdö

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Bakgrund	3
Syfte	3
Metod	3
Ärendebeskrivning	3
Analys	7
Socialkontorets förslag	11
Källhänvisning	13
Bilaga: Frågeformulär	

Bakgrund

Socialnämnden behandlade i augusti 2012 en rapport från socialkontoret om extra tilldelade medel för långvarigt biståndsberoende familjer. I rapporten föreslogs att de då 68 aktuella hushållen skulle erbjudas samtal för att socialtjänsten skulle få en mer gedigen kunskap om hur barnens behov i dessa familjer ser ut. Under hösten och vintern 2012/2013 har samtal genomförts med 13 familjer och under hösten 2013 med ytterligare 24 familjer. Familjerna har totalt 88 barn. De har intervjuats om sin situation, vilka behov barnen har och hur de som föräldrar med sina ekonomiska förutsättningar kan tillgodose dessa.

Syfte

Att tydliggöra hur barnens situation ser ut och utifrån det öka kunskapen om hur barn i familjer med långvarigt bidragsberoende i kommunen ska få stöd.

Metod

Intervjuerna har genomförts med hjälp av strukturerade öppna och slutna frågor vilket innebär att samtliga har fått samma frågor. Socialkontorets utredare och handläggare har ställt följdfrågor då det varit relevant och föräldrar har ofta själva tagit upp saker spontant som de önskat framföra. Vi har gjort personliga intervjuer i samband med hembesök i 36 familjers hem. En intervju har gjorts på socialkontoret. Intervjuerna har genomförts till största delen med föräldrar och vid åtta tillfällen har barn deltagit i samtalen. Samtliga familjer har deltagit med en positiv inställning till syftet med uppdraget och varit generösa med att berätta om sin situation.

Kartläggning av antal långvarigt biståndsberoende barnfamiljer gjordes i augusti 2012. Antalet familjer uppgick då till 68 med sammanlagt 144 barn.

Av de intervjuade familjerna har 30 stycken utländsk härkomst och sju familjer var svenska.

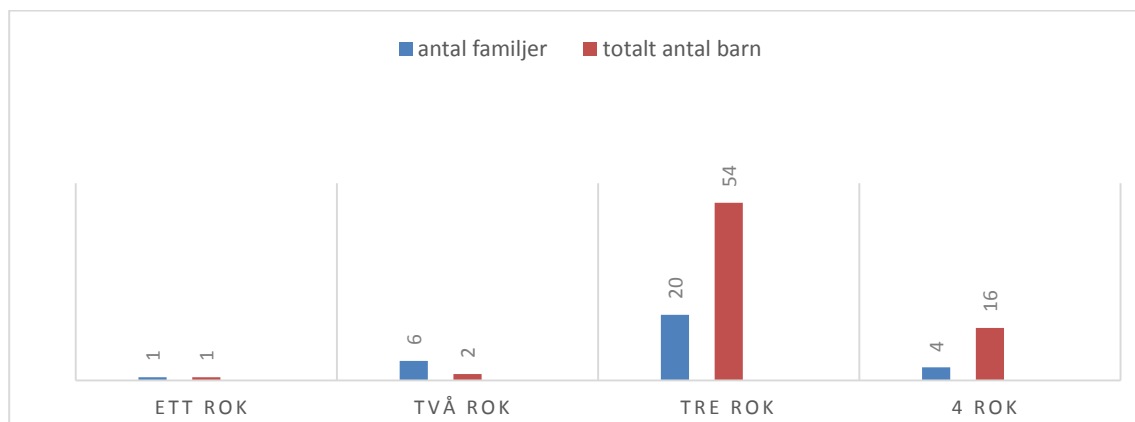
Arbetet med intervjuerna startade under senhösten 2012. Vid genomgång av antal ärenden i oktober 2013 framgick att 26 familjer av olika skäl hade avslutats. Flera av dessa kvalificerade sig inte längre då barnen blivit vuxna, dvs. hade avslutat gymnasiet. Enligt gällande regler är inte föräldrar underhållsskyldiga för barn som är myndiga och avslutat gymnasiestudier varför de inte betraktas som barnfamiljer.

Bortfall: Fem familjer avbokade inplanerade intervjuer. I sex av frågeformulären där intervjuer genomförts med familjer framkommer inte lägenhetens storlek. Statistiken grundar sig på de faktiska antal frågeformulär, 31 stycken, där familjestorlek och antal rum i lägenheterna redovisas tydligt.

Statistik

Diagrammet nedan visar andelen familjer som bor i respektive lägenhetsstorlek. Vidare visar diagrammet det totala antalet barn i respektive lägenhet. Statistiken i sig redovisar inte hur det ser ut för varje familj. Det finns någon familj som har ett barn och bor tre

rum och kök och en familj med fem barn i tre rum och kök.

Ärendebeskrivning

Redogörelse av intervjuer

I intervjuerna kan vissa saker, exempelvis avsaknad av sängar, återkomma under olika rubriker. Då det under intervjuerna kom att handla om olika orsaker, som trångboddhet eller att föräldrar inte visste om att man kan ansöka om sängar är det beskrivet vid flera tillfällen.

Nätverk

Flera av familjerna har ett socialt nätverk med släktingar och/eller vänner men det finns också barnfamiljer som saknar både släkt och vänner. Av dem som hade släkt i Sverige bor släkten i kommunerna runt Stockholm vilket gör att det är lätt att träffas. Samtliga föräldrar är måna om att deras barn har kamrater. De flesta barn träffar sina kamrater i skolan eller utanför hemmet. Enligt föräldrarna kan inte barnen ta hem kamrater utifrån trångboddhet. I något fall kan barnens nätverk inte utvecklas som barnen vill, för att föräldrarna inte kan svenska eller det språk som barnens skolkamrater talar. Föräldrarna vill inte att de egna barnen är hemma hos familjer som föräldrarna själva inte kan prata direkt med.

Skolan

I samtliga familjer uppgavs skolan och dess resurser som viktiga för både föräldrar och barn. Exempelvis uttryckte föräldrar som saknade dator tacksamhet för att deras barn fick lånedatorer. Samtliga barn trivs i skolan och är enligt föräldrarna ambitiösa och tycker om att gå i skolan. Föräldrarna uttryckte tydligt att det är viktigt med barnens skolgång. Många av de äldre barnen lägger ned mycket tid på skolan med mål att fortsätta på universitetet. Några äldre syskon gick på universitetet.

En del föräldrar uppfattar att det är svårt med skolpersonal som alltid frågar barnen vad de har gjort på helgerna eller efter långa ledigheter då de sällan har ekonomiska resurser att göra något med sina barn.

"Mina barn kan aldrig berätta om något som de eller vår familj har gjort på helgerna och loven. Måste lärarna fråga om sådant?"

Vissa av barnen har datorer via skolan, vilket uppskattades av föräldrarna då en del barn saknar dator i hemmet. I vissa familjer saknas internet varför lite äldre barn har svårt att göra läxor hemma. Några barn gör sina läxor på biblioteket. Föräldrarna upplystes om att de kan ansöka om bistånd till internet om det är en förutsättning att barnen ska kunna göra sina läxor i hemmet. Flera av barnen delar skrivbord med syskon, många använder köksbordet som arbetsplats. De som behöver göra sina läxor i köket, måste ibland vänta till sent på kvällen, när matlagning och andra hushållssysslor är klara för dagen.

Boendesituation och trångboddhet

Många av de familjerna, särskilt de med utländsk härkomst som flytt sitt hemland, bor med andrahandskontrakt där socialkontoret står för förstahandskontraktet, så kallade sociala kontrakt. En familj har bott med socialt kontrakt sedan de kom till Sverige 2007. Barnfamiljerna är så gott som alltid trångbodda. Fler familjer som är trångbodda står i bostadskön såväl på Värmdö som i Stockholm Stad. Några föräldrar har på olika sätt försökt få större lägenhet för sin familj men inte lyckats med det med anledning av sin ekonomiska situation. Oftast beroende på att hyresvärdar inte godtar att de har sin försörjning i form av ekonomiskt bistånd då inkomsten skattas för låg. De som har socialt kontrakt har inte möjlighet att själva påverka sin boendesituation, exempelvis byta till större lägenhet.

Flera av barnen i familjerna delar säng med mamma/syskon alternativt sover på madrasser i sovrum eller vardagsrum. Det finns familjer där flera barn delar dubbelsäng med mamma. Vissa barn delar sovrum med mamma, men har egen säng. Vanligast är dock att flera syskon delar sovrum. Det som vi uppmärksammade under hembesöken och som tycks anmärkningsvärt är att ungefär tjuogoåtta procent av barnen saknar egen säng. Då vi frågade kring det svarade några föräldrar att det beror på att de är trångbodda. Andra att de inte visste att man kunde ansöka om sängar och ett par berättade att barnen vuxit ur sina spjålsängar och att de sedan inte haft råd att köpa säng.

Barn som är trångbodda har svårt att bjuda hem kamrater då det inte finns något utrymme att tillgå. Trångboddheten hämmar också barnens rörlighet i hemmet. Det är vanligt att syskon bråkar för att de måste dela rum, möbler, leksaker och kläder. Extra svårt är det när äldre syskon med olika kön måste dela rum. Vi förstod att de flesta barn träffar sina kamrater utomhus.

En förälder berättar spontant att de betalar på sitt bostättningslån från sitt ekonomiska bistånd då de inte fått arbete. I realiteten innebär det att familjen lever under norm varje månad. Då frågan om bostättningslån inte ställdes till föräldrar under intervjuerna kan det innebära att fler barnfamiljer gör det.

Trauman

De familjer som kommit till Värmdö via kommunplacering, dvs de familjer som anvisas via migrationsverket eller som kvotflyktingar kan bära med sig trauman från hemlandet eller i samband med flykten till Sverige. Flera av de ensamstående mammorna har män

som är försvunna alternativt dödade i hemlandet. En mamma berättar att hon har ett barn som greps av militär och är försvunnet. Hon vet inte var han är i dagsläget. Det finns också någon person som varit utsatt för tortyr och tre barn som bott ensamma under något år i flyktingläger innan de återförenats med sin förälder i Sverige. Något barn har kommit ensam till Sverige som ensamkommande flyktingbarn innan de återförenats med sina föräldrar. Flera av familjemedlemmarna har varit separerade från varandra under långa perioder, vilket medfört att man levt under oroliga och instabila förhållanden.

Av de föräldrar som var uppvuxna i Sverige berättar flera att de vuxit upp med egna svårigheter, exempelvis missbrukande föräldrar. Någon har haft eget missbruk och varit utsatt för våld i nära relation. Ett par föräldrar var sjukskrivna och hade inte ersättning från försäkringskassan. Enligt föräldrarnas egna uppgifter har barnen egna svårigheter. Deras barn och ungdomar har tidigare haft kontakt med barn- eller ungdomsgruppen.

Något av barnen var själva traumatiserade. Ett barn var svårt traumatiserad av att ha bevittnat våld i nära relationer. Den föräldern berättar att barnet inte klarat av att gå i förskola på grund av otrygghet och svårighet att lämna föräldern, dvs sin anknytningsperson. Samtidigt som barnet fick behandling via BUP för sin otrygghet uppmanar socialnämnden föräldern att flytta från tre rum och kök till två rum och kök för att hennes hyreskostnad var för hög enligt gällande riktlinjer.

Materiella brister och fridisaktiveter

Många av barnen saknar sådant som socialtjänsten enligt riktlinjer kan bevilja bistånd till. Som tidigare nämnts saknar ungefär en tredjedel egen säng. En del barn saknar leksaker, cyklar, tillgång till avskildhet och deltar inte i fritidsaktiviteter. Föräldrarna uppger att det är dyrt med mat och att det inte finns pengar över till sådant som barnen önskar eller behöver. Några barn hade fått sina nya cyklar stulna från hemmets uteplats och mamman uppgav att hon inte hade råd att köpa nya cyklar.

Föräldrar ansöker dock endast i liten utsträckning om extra bistånd till barnen. Många saknar kunskap om vad de har möjlighet att ansöka om hos socialnämnden. Några av föräldrarna har tidigare informerats om vad de kan ansöka om och andra inte. Flera föräldrar upplystes i samband med hembesöket om att de kan ansöka om extra bistånd. Några familjer har inte kunskap om hur man hjälper barnen till fritidsaktiviteter utan behöver information om detta. Andra bekostade sina barn fritidsaktiviteter, trots att det var dyrt, utan att ansöka extra om det, vilket medförde att de fick dra ned på annat. Ungefär trettio procent av barnen saknar fritidsaktiviteter utifrån familjens ekonomiska situation.

En del familjer bor under torftiga förhållanden. Möblerna är gamla och slitna och sängarna var enkla om det ens fanns sängar. Några barn har inte åldersadekvata leksaker och några mindre barn saknar leksaker eller har gamla och trasiga leksaker. Ett barn som var fem år sov i spjålsäng. Äldre barn har inte egna rum, i vissa familjer delar flera äldre barn rum. Exempelvis delade fyra pojkar i övre tonåren på ett rum. Det saknas materiella saker som är vanliga att tonåringar har på sitt rum.

I andra familjer ser situationen annorlunda ut, familjen har eller har haft resurser upp till viss nivå, en skälig nivå för socialnämnden. Familjerna har pengar till det som anses

rimligt men det finns inte resurser till något extra.

Flera föräldrar tog upp vinterkläder som en mycket dyrbar utgift. De önskade att få extra anslag till bra vinterkläder för sina barn.

Rekreation

De flesta barn har aldrig varit på semester eller bytt miljö med sina föräldrar. Några åkte alltid på semester och fick då oftast hjälp av sitt nätverk, exempelvis mor – eller farföräldrar. Flera barnfamiljer har tidigare deltagit i svenska kyrkans läger för barn och vuxna. Lägervistelsen har uppskattats mycket och flera av familjerna önskar få möjlighet att delta igen. Under intervjuerna framkom önskemål om att någon gång få möjlighet att åka någonstans i Sverige med barnen för att inte alltid behöva tillbringa all tid inom kommunen. Det är inte en självklarhet att hela familjen har SL-kort som gäller på kvällar och helger. Flera föräldrar berättar att de inte har råd med att låta barnen gå på badhuset i Gustavsberg utan att man istället åker till badhus i Stockholm där avgifterna är lägre.

Arbete

Föräldrarna i familjerna som är arbetslösa pratade ofta om svårigheterna att komma in på arbetsmarknaden. De önskar arbete och har ofta sökt många arbeten.

En pappa sa:

”Jag undrar hur dom tänker egentligen när de tar emot så många flyktingfamiljer. Vi vill inte bara komma hit till Sverige och få pengar. Vi vill vara med och bidra”

En annan pappa sa:

”Varför ger de inte oss en chans att visa vad vi kan”

Några föräldrar uppgav att de skäms inför sina barn att leva på ekonomiskt bistånd och att inte komma in på arbetsmarknaden. Alla barn vet inte om att familjen får sin huvudsakliga försörjning genom ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Föräldrarna vill inte berätta det då de uppfattar att det kan påverka barnen negativt.

Samtliga föräldrar, utan undantag, vill vara självförsörjande. Det finns några föräldrar som var analfabeter när de kom till Sverige. Under etableringstiden har de inte hunnit lära sig nytt språk och nya bokstäver. Exempelvis berättar en mamma att hon endast kunde skriva sitt eget namn på sitt hemspråk när hon kom till Sverige. Hon vill gå i skola men har stora språksvårigheter. Föräldrar som flytt sitt hemland anstränger sig och försökte hitta vägar in i det svenska samhället. En del av föräldrarna har hopp om att få ett arbete och en del var besvikna över att de uppfattade att deras kompetens inte tas tillvara. Några av föräldrarna uttryckte uppgivenhet när det gäller att bli självförsörjande.

Analys

I analysen vävs resultatet från intervjuerna samman och kopplas till forskning på övergripande nivå. Vissa delar av analysen kommer att beskriva det vi

uppmärksammade kring familjer med utländsk härkomst. Skälet är att de flesta som intervjuades med utländsk härkomst har liknande situation både när det gäller trångboddhet, svårigheter att ta sig in på arbetsmarknad och har lite kunskap om vad samhället kan ge stöd till.

I intervjuerna framkom att samtliga föräldrar var engagerade på ett positivt sätt i barnens skolgång. I familjerna var skolan viktigt och barnen respektive ungdomarna såg betydelsen av en lyckad skolgång och satsade mycket på skolan. De resurser skolan erbjöd togs tillvara på ett bra sätt. Bo Winnerljung, professor i socialt arbete och expertråd vid Socialstyrelsen har lyft upp betydelsen om barns skolgång som den enskilt viktigaste faktorerna för att barn/unga som har eller har haft svåra livsomständigheter ska kunna få ett bra liv ur socioekonomiskt perspektiv. (Winnerljung; 1996 a, *Fosterbarn som vuxna*). Vidare har det under 2000 talet bedrivits omfattande forskning inom preventionsområdet för barn och ungdom. Det innebär bland annat att man klassificerat olika faktorer som utgör risk- eller skyddsfaktorer för utvecklande av problembeteenden hos barn och ungdomar. Forskning visar att ett positivt förhållningssätt till skolan och en lyckad skolgång är en skyddsfaktor för framtida ogynnsam utveckling (Knut Sundell och Martin Foster 2005:1 *En grund för att växa – Forskning om att förebygga beteendeproblem hos barn*, FOU Stockholm stad).

Samtliga barnfamiljer vi träffade har och har haft svåra livsomständigheter att handskas med och flyktingfamiljerna i synnerhet. Då både barn och föräldrar har en positiv syn på barnens skolgång och såg skolan och de resurser som erbjöds som viktiga finns goda förutsättningar för de intervjuade familjernas barn att få ett gott liv ur ett socioekonomiskt perspektiv trots familjernas tidigare och nuvarande svårigheter. Det är dock oroande att vissa familjer saknar internet som omöjliggör att barnen kan göra sin läxor på ett tillfredställande sätt samt att barn som är trångbodda har svårigheter att göra läxorna i hemmet.

En viktig skyddsfaktor för att undvika senare problembeteende hos barn- och ungdom är prosociala aktiviteter, tillgång till och aktivt deltagande i fritidsaktiviteter. En arbetsgrupp inom Socialdepartementet har hösten 2013 tagit fram en promemoria kring utsatta barns fritidsaktiviteter utifrån att barn i ekonomiskt utsatta familjer inte deltar i organiserade fritidsaktiviteter i samma utsträckning som andra barn. I syfte att förbättra möjligheterna för dessa barn att delta i fritidsaktiviteter aviserade regeringen i budgetpropositionen för 2014 att införa en fritidspeng. Avsikten är att fritidspengen ska rikta sig till barn i hushåll som har haft ekonomiskt bistånd under sex månader eller längre. Regeringen föreslår att fritidspengen ska införas den 1 juli 2014 och regleras i socialtjänstlagen (Ds 2013:70). Utifrån ett preventivt socialt arbete är Värmdö socialnämnds tidigare fattade beslut om att ge extra anslag för barns fritidsaktiviteter positivt och i linje med rådande forskning och regeringens förslag.

Flera föräldrar har själva bekostat barns fritidsaktiviteter med det ekonomiska bistånd de beviljats enligt norm med följden att de fått göra besparingar på annat. Det var dock ca trettio procent av de intervjuade föräldrarnas barn som saknade fritidsaktiviteter trots att barnet efterfrågat det men där föräldrarna utifrån ekonomiska resurser inte haft möjlighet att låta barnen delta. Vi informerade dem under intervjuerna om möjligheten att ansöka om biståndet.

Socialstyrelsen fick i uppdrag av regeringen via regleringsbrev 2009 att undersöka hur individ- och familjeomsorger i Sverige arbetar med individer som saknar kunskap om det svenska samhället, har brister i det svenska språket och en annan kulturell bakgrund. Syftet var att identifiera hinder och framgångsfaktorer.

Socialstyrelsens utredare konstaterade att individer med utländsk härkomst är starkt representerade i samtliga verksamheter inom socialtjänsten. Ett av områdena som särskilt pekades ut var ekonomisk bistånd. Socialstyrelsens utredning visade att det tar lång tid för utrikesfödda att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Särskilt svårt är det för nyanlända flyktingar som är den grupp som har svårast att ta sig in på arbetsmarknaden. Socialstyrelsens utredare uttrycker att socialtjänstens uppdrag är att bidra till att individer lämnar beroendet av ekonomiskt bistånd för att bli självförsörjande. De grupper som är mångfaldigt överrepresenterade i att ha ett långvarigt ekonomiskt bistånd är utrikesfödda personer. (Socialstyrelsen; 2010, *Interkulturellt socialt arbete*).

Utifrån ovanstående uppfattar vi att de familjer med utländsk härkomst i Värmdö, som deltog i intervjuerna, och har behov av ekonomiskt bistånd under långa perioder inte särskiljer sig från övriga kommuner i Sverige. Flera av dem som har långvarigt ekonomiskt bistånd i Värmdö har kommit till Sverige som flyktingar. Som tidigare nämnts har samtliga föräldrar försökt hitta vägar till självförsörjning. Vår uppfattning är att föräldrarna i ovanstående familjer har behov av mer stöd och från andra instanser i samhället som riktar sig mot arbetsmarknaden för att bli självförsörjande.

Under intervjuerna och i samband med hembesöken uppmärksammade vi att många barnfamiljer var trångbodda och bodde med socialt kontrakt. Barn saknade sängar och alla har inte tillgång till egen sovplats. Några föräldrar har försökt söka boenden på egen hand för sina familjer men varit begränsade då de inte haft egen inkomst eller ett förstahandskontrakt. Det var några föräldrar som under intervjuerna efterfrågade hjälp med större bostad i samband och fler uppgav att de var bekymrade över trångboddheten.

I socialstyrelsens rapport framkommer att bostadsfrågan är komplex och att socialtjänster i landet lägger ned omfattande resurser på att hantera bostadsfrågor. Brist på bostäder och krav på inkomst från hyresvärdar medför stora svårigheter för vissa grupper att få bostad (Socialstyrelsen; 2010, *Interkulturellt socialt arbetet*).

Värmdö kommun skiljer sig inte från landet i frågan kring svårigheter med bostäder. Det finns dock få stora lägenheter på Värmdö, vilket medför att stora barnfamiljer och i synnerhet flyktingfamiljer blir kvar i allt för små bostäder under en längre tid då de saknar inkomst och första hands kontrakt. När barnen växer försämras boendesituationen ytterligare och trångboddheten blir än mer påtaglig.

Kommunfullmäktige har under hösten 2013 beslutat om reviderade ägardirektiv för Värmdö bostäder AB. I tjänsteskrivelsen finns krav på bolaget att arbeta med avveckling av sociala kontrakt och omvandlar dem till förstahandskontrakt efter två år om det inte finns någon anmärkning på boendet. De nya ägardirektiven är positivt för barnfamiljer som bor med sociala kontrakt på Värmdö och särskilt för större familjer som då själva

kan försöka förbättra sin boendesituation.

I de genomförda intervjuerna och i tidigare delrapport ställde vi oss frågande till att barnfamiljerna inte sökte ekonomiskt bistånd för exempelvis sängar, fritidsaktiviteter eller annat som saknades. I socialstyrelsens rapport framkommer att nyanlända flyktingar och andra med utländsk härkomst som inte har hunnit etablera sig i samhället inte söker hjälp då de inte vet vilken hjälp som kan erbjudas av samhället. Socialstyrelsen menar att det ofta saknas information på annat språk än svenska samt att det är en kombination av att socialtjänsten inte känner till vilka behov individerna har och att de själva inte vet vilka rättigheter de har (Socialstyrelsen: 2010. *Interkulturellt socialt arbete*).

I intervjuerna framkom att föräldrarna inte visste vad de kunde ansöka om till barnen. Några föräldrar tog själva upp att barnen saknar sängar och andra att de inte hade utrymme till sängar för alla familjemedlemmar. De löste situationen genom att dela säng eller att genom madrasser på golvet. Vi såg att trångboddheten bidrar till att barn saknar sängar då det inte finns utrymme för varje familjemedlem att ha en egen sängplats. Vi informerade om att föräldrarna kan ansöka om ekonomiskt bistånd till sängar.

I intervjuerna berättade flera nyanlända flyktingar om hur de kom till Sverige, vem som kom först av familjemedlemmarna och om olika förluster och svårigheter de haft både i hemlandet men också under flykten.

Socialstyrelsens utredare pekar på komplexa behov och svårigheter som de individer som tvingats fly från hemlandet har. De har ofta flytt sitt hemland under svåra förhållanden och många familjer har splittrats. Många av föräldrarna och barnen uppvisar posttraumatiskt stressymptom. Uppskattningsvis ca 10 % av vuxna och 7 -17% av flyktingbarnen (Socialstyrelsen: 2010. *Interkulturellt socialt arbete*).

Det finns olika grader av trauman och symptomen kan variera. En del kan drabbas av koncentrationssvårigheter, minnesstörningar, ilska och irritation. När kroppen producerar höga halter av stressnivåer får exempelvis minnesfunktionen stå tillbaka vilket medför att det är svårt att lära sig nya saker (psykologiguiden.se).

Som tidigare nämnts kan flera av våra föräldrar eller barn vara traumatiserade. Då denna rapport inte har haft som syfte att ta reda på om föräldrar eller barn har psykiska svårigheter kan socialkontoret inte uttala sig om någon av familjerna vi haft kontakt med har sådana svårigheter. De som möter föräldrarna eller barnen behöver ha förståelse för att viss information behöver upprepas vid flera tillfällen eftersom trauman ger olika symptom som exempelvis att man inte kan lära sig nya saker eller inte minns vad andra har sagt.

Av de svenska barnfamiljerna var några sjukskrivna och hade förlorat ersättning från försäkringskassan. Några hade egna svårigheter med sig från barndomen eller hade haft eget missbruk av alkohol. Ett par har levit i relationer med våld. Vår uppfattning är att föräldrarna anstränger sig till det yttersta för att ge barnen det som barnen är i behov av. Kunskap om föräldrars bakgrund är viktig i samband med beviljande av ekonomiskt

bistånd och annat stöd. Vi anser att det är viktigt att samtlig personal som arbetar och möter våra barnfamiljer har god kunskap om den komplexiteten som barnen i familjer med ekonomiskt bistånd lever under då detta kan vara av vikt i bedömningar. Vidare är det viktigt att socialsekreterare har någon kunskap om föräldrarnas bakgrund. I intervjuerna fick vi ofta reda på bakgrundsfakta som inte var känt för handläggarna.

Flera föräldrar berättar att de inte har möjlighet att göra saker på helger och längre ledigheter tillsammans med sina barn. Många har deltagit på kyrkans läger vilket var mycket uppskattat. Några tog upp önskemål att någon gång få göra något med sina barn och inte alltid behöva tillbringa all ledig tid i hemmet. En förälder tyckte det var jobbigt att skolan frågade vad barnen gjort på fritiden.

År 2003 utgav Länsstyrelserna tillsammans med Socialstyrelsen ut en "tillsynsåterföring" utifrån barnperspektiv i socialt arbete. I rapporten trycker man på att det är angeläget att belysa barnperspektivet inom socialtjänstens verksamhet med ekonomiskt bistånd. Att barn i ekonomiskt begränsade familjer inte har samma ekonomiska förutsättningar som andra barn kan innebära att de måste avstå från sådant som kamraterna tar för givet. Ekonomisk utsatthet kan även påverka annat som har betydelse för barns möjligheter att utvecklas och styra över sina egna liv såsom skolresultat, hälsa och trygghet. Ekonomiskt bistånd och fattigdom klassa därför som riskfaktorer för barns utveckling (SoS & LS: 2003. *Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd*).

Att som barn uppleva att ens kamrater gör roliga saker som man själv aldrig har möjlighet till kan medföra att man som barn upplever ett utanförskap och tidigt är medveten om att man är "fattig". Vi uppfattar att det kan vara än mer svårt om barn och unga lever i områden där det bor många medel- och höginkomsttagare då skillnaderna blir påtagliga.

Sammantaget uppfattar vi att barnen och ungdomarna i familjer som har långvarigt ekonomiskt bistånd lever i en större utsatthet än andra. Det är därför viktigt att i bedömningar om ekonomiskt bistånd se över hela familjens situation för att underlätta för barn, ungdomar och deras föräldrar att få information om vilken hjälp de kan få från socialnämnden. Värmdö kommuns riktlinjer för ekonomiskt bistånd är heltäckande och välskrivna men behöver bli mer kända hos handläggarna och styrande i arbetet med familjer med långvarigt biståndsberoende

Socialkontorets synpunkter och förslag på åtgärder

För att barnen och ungdomarna i familjer med långvarigt bistånd ska få större möjligheter till en skälig levnadsnivå och skolframgång föreslås nedanstående åtgärder.

I de genomförda intervjuerna var det många barnfamiljer med utländsk härkomst som flytt från hemlandet och kommunplacerats i Värmdö. Då de ofta har komplexa situationer och kanske svåra trauman föreslås att handläggare som möter barnfamiljerna får ökad kunskap om migrationsprocessen och komplexiteten i familjernas situation genom kontinuerliga utbildningsinsatser. Vidare behöver socialkontoret se över hur

information delges till barnfamiljerna, om den ska ges skriftligt eller upprepas vid flera tillfällen.

Då skolframgång är den största enskilda faktorn för barn och ungdomars framtidsutsikter föreslås att handläggarna i en större utsträckning ska uppmärksamma om barnfamiljer har tillgång till egen dator eller lånedator via skolan samt internet för att barn ska ha likvärdiga möjligheter att göra läxor hemma.

Det har framkommit att en del barnfamiljerna inte framfört helt rimliga behov av stöd som barnen har behov av, exempelvis en egen säng, en cykel, skridskor eller att få delta i fritidsaktiviteter samt rekreation. Vi föreslår att informationen blir tydligare kring vad kommunen kan erbjuda barnfamiljer som är långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd. Vi välkomnar regeringens förslag att lagstifta om rätt till fritidspeng och socialnämndens tidigare beslut om extra medel till barnfamiljer med långvarig ekonomiskt bistånd.

När det gäller den sekundära bostadsmarknaden med sociala kontrakt som socialtjänsten handlägger ser vi positivt på de reviderade ägardirektiven för Värmdö bostäder som kommunstyrelsen beslutade under hösten 2013. Det kan minska nuvarande inlåsnings effekter som medför att familjerna blir kvar i allt för trånga bostäder under lång tid. Socialkontoret föreslås se över vilka familjer som bott utan anmärkning i sociala kontrakt mer än två år och påtala detta för att möjliggöra att barnfamiljerna får ett eget kontrakt på lägenheten. Vidare föreslås att samarbetet mellan socialkontor och Värmdö bostäder följs upp och att det finns rutiner för avvikelshantering om de reviderade ägardirektiven inte följs. Om man ska fortsätta ta emot stora flyktingfamiljer som inte har möjlighet att ta sig vidare på den reguljära bostadsmarknaden behöver man långsiktigt se över bostadsbyggandet av större lägenhet i Värmdö kommun. Det är varken etiskt försvarbart eller med beaktande av barnperspektiv att flyktingfamiljer hänvisas till små lägenheter under flera år där barn inte har tillgång till egen sängplats.

Det extra anslag som socialnämnden beslutat om 2012 om 400 000 kronor för barnfamiljer med långvarigt ekonomiskt bistånd föreslås att i första hand användas till grundläggande behov som barn och ungdomar har för att uppnå en skälig levnadsnivå.

En komplicerad fråga är, när det gäller barns behov i ekonomiskt utsatta familjer, är varför det ekonomiska stöd som är möjligt att ansöka om bistånd till, inte alltid når fram till behövande, trots tydliga riktlinjer om ekonomiskt bistånd, extra anslag och extra uppmärksamhet från handläggare. Med anledning av detta bör arbetsrutinerna ses över. Handläggarna behöver lägga tid på hembesök för att kunna få en tydligare helhetsbild av familjens totala situation.

Källhänvisning

<http://www.psykologguiden.se/www/pages/?ID=144&traumareaktioner>

Socialdepartementet, 2013:70, *Departementsserien*

Socialstyrelsen och Länsstyrelserna, 2003, *Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd*

Socialstyrelsen, 2010, *Interkulturellt socialt arbetet*

Stockholms stadsledningskontor, FoU: 2005:1; *En grund att växa- forskning om att förebygga beteendeproblem hos barn*

Vinnerljung, B, 1996 a, *Fosterbarn som vuxna*

Värmdö kommun, tjänsteskrivelse 2013, *Revidering av ägardirektiv för Värmdö Bostäder AB avseende bland annat projekt "Bostad först"*